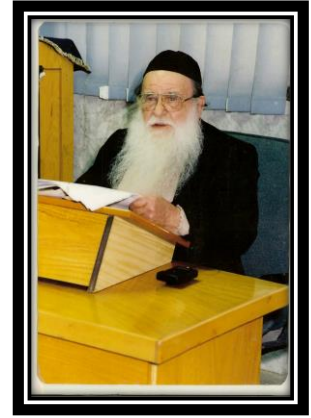

ישמח משה

פרשת משפטים

ערב שבת כג' שבט תשפ"א דף היומי בשבת: סנהדרין סז' גליון מס': 701

18:47	ר"ת:	18:09	יציאת השבת:	16:54	כניסת השבת:
11:53	חצות:	9:04	סוף זמן ק"ש ב':	8:19	סוף זמן ק"ש א':
12:23	מנחה גדולה:	10:00	סוף זמן תפילה ב':	9:30	סוף זמן תפילה א':

שבת מברכין חודש אדר המולד יהיה בליל שישי שעה אחת ו 36 חלקים ראש חודש יחול בימים ששי ושבת

לעשות ההיפך מן העולה ברצונו בהתמדה וברציפות, שע"י זה מדכא את הכח הרע עד שמכניעו. ויש דרך עילאית יותר לטהר הרע, ע"י שמכניס את מדת התשוקה לקדושה, ע"י השתוקקות לאלקות. וזהו ע"י שבת קודש שהוא יום אהבה, ובו מסוגל יהודי להכניס את כל תשוקותיו להשי"ת, להפוך ולהיות כבריה חדשה ולהיכנס כולו תחת שלטון הקדושה. (נתיבות שלום)

על האדם להתפלל על הצדיק וכך יוכל הצדיק לברכו ולהשפיע עליו.

ועבדתם את ה' אלוהיכם וברך את לחמך ואת מימך והסרת מחרת מחרתך. (כג, כה).

"שמעתי מכאדמו"ר מוהרי"י זצלה"ה מלובלין שפירש הפסוק (דברים כה): 'ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך', ודקדק וכי אדם בא לביתו קודם צאתו, ואיפכא הוי לי למימר [קודם 'בצאתך' ואח"כ 'בבואך']".

ותירץ, [שבא לרמוז] כשאדם נוסע לאיזה צדיק עבור איזה ענין שצריך לו, צריך מקודם לבקש רחמים עבור הצדיק, ועל ידי זה נפעל עניינו. וזה פירוש הכתוב: 'ברוך אתה בבואך' - להצדיק שתהיה בבחינת ברוך, שתמשיך ותבקש רחמים עבור הצדיק, ואז יוכל הצדיק להמשיך לך כל טוב ותהיה 'ברוך בצאתך' מן הצדיק, עכ"ל. ואיתא בגמ' (סוטה כב) 'את ה' אלקיך תירא - לרבות תלמידי חכמים'. ובמהרש"א (שם) מבואר שכמו כן נדרש הפסוק (דברים יא, א): 'ואהבת את ה' אלקיך' - לרבות תלמידי חכמים. ולפי זה גם כאן נפרש: 'ועבדתם את ה' - לרבות ת"ח, ועבודה - זו תפילה, היינו שתתפלל עבור הצדיק להמשיך עליו רחמים, ואז: 'וברך את לחמך ואת מימך והסרת מחרת מחרתך', ויהיה לך כל טוב סלה. (אור לשמים)

כתיבתי הפרישה

"ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו" (כא, כז)

"שן" - רומז על תאוות האכילה. וידועים דברי הש"ה הקדוש-שבאכילה נכללין כל תאוות, כי ממנה כל חיות האדם, וכשהאדם מכניע את תאוות אכילתו, אזי בנקל יכניע שאר התאוות, "כי אין היצר הרע מתרבה בגו מעוהי דבר נש, אלה מתוך אכילה ושתיה כמבואר בזה"ק (תרומה קנד:)..."

זהו הרמז: "ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל" - שיפיל ויכניע את תאוות האכילה מכל וכל, אז בנקל יכניע את כל התאוות, ו'לחפשי ישלחנו' - את היצר הרע, כי ילך מאתו "תחת שינו" בלבד במה שהכניע תאוות האכילה, כאמור. (באר מים חיים)

מלאכתך ודמעתך לא תאחר (כב, כח)

השל"ה הקדוש למד מכאן בדרך דרש יסוד גדול וחשוב בעבודת ה': "מלאכתך" - זה רצונו של האדם, "ודמעתך" - אלו דמעותיו. אם באמת הנך רוצה דבר, עד כדי כך שהנך מוריד עליו דמעות, בוכה ומתחנן לפני בוראך לקבלו, הרי ש"לא תאחר" לקבלו!

"עבד עברי" ו"עבד כנעני" שבאדם

בספר זכרון קודש מובא, שיש ג' סוגי עבדים בעבודת השי"ת: עבד עברי, עבד כנעני, וחציו עבד חציו בן חורין.

יש לפרש: "שעבד עברי" - עניינו כמרומז במאמר חז"ל (קדושין טו): "עבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה", היינו שהוא עבד נאמן שאינו בורר לעצמו את העבודת הקלה, אלא מקבל ברצון גם את העבודה הקשה, ורצונו להיות מעבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות, שעומד כחיל נאמן על משמרתו גם בלילות כחשיכה כאורה, תמיד מחפש איך לעשות את רצון ה' הן בדברים הקשים ביותר והן בדברים הקלים. העבד הזה "שש שנים יעבוד" - מרומז על ששת ימי המעשה, שכל ימות השבוע הוא רק בבחינת עבד בלא הרגשת תענוג בעבודתו, "ובשביעית יצא לחופשי חנם" - מרומז על שבת קודש אשר בו יצא לחופשי, בשבת קודש מתנער כליל מכל ענייני עולם הזה, וזה רמוז במאמר הכתוב ביומו תתן שכרו ר"ת שבת, שבשבת קודש משלם לו השי"ת שכר על מה שעבד והתייגע במשך השבוע, ושכרו שזוכה להרגיש אור שבת קודש.

ויש "עבד כנעני" - זה המשוקע בתאוות מעשה ארץ כנען, ונמצא לגמרי תחת שלטון הסט"א, ר"ל. הוא יוצא בשן ועין שתקנתו להיחלץ מתחת שלטון הסט"א ע"י שן ועין, נרמז בזה ב' עיקרי התאוות: עניין שן - הוא תאוות האכילה, ועניין עין - מרומז על פגמי ברית קודש, שתחילת הפגם הוא בעין, כמאמר חז"ל "עין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרים", ועוד אמרו חז"ל, קשה הסתכלות יותר מגופה של עבירה, שבוה עיקר התאוה. ועבד כנעני יוצא ע"י שמשבר ב' תאוות אלו להשי"ת, וע"י זה נחלץ ויוצא מתחת שלטון הסט"א.

ויש מי "שחציו עבד וחציו בן חורין", שחציו בחינת עבד כנעני שנתן תחת שלטון הסט"א, וחציו בן חורין, שבחציו נשתחרר ונכנס תחת שלטון הקדושה. ובעצם צריך כל אדם לראות את עצמו כך, כמאמר חז"ל - "לעולם יראה אדם עצמו חציו זכאי וחציו חייב", שהוא עניין חצי עבד וחציו בן חורין, שבחציו נתן עדיין תחת שלטון הסט"א.

"ומה יעשה?" - "לישא שפחה אינו יכול, לישא בת חורין אינו יכול" - ואינו יכול לעסוק בפריה ורבייה, שאינו יכול להתעלות ולפרות ולרבות ברוחניות היות שחציו הנתון ביד הסט"א מעכב בעדו.

"אלא כופין את רבו לשחררו וכותב לו שטר על חצי דמיו" - הנה באדם יש ב' מיני דמים, דם טהור ודם טמא, "חצי דמו" מרומז לרתיחת הדם הטמא, שכדי לצאת משלטון הסט"א עליו לטהר את הדם הטמא שבקרבו, וכופין את רבו - הסט"א השולט עליו, לשחררו אף קודם שמטהר דמו הטמא, איך - ע"י שכותב שטר על חצי דמיו, היינו שאפילו אם אינו מסוגל עתה לטהר דמו, כותב שטר, שפירעונו לעתיד, שמקבל על עצמו לעשות כל שביכולתו כדי לטהר ולזכך את הדם הטמא, והקבלה הזאת עולה לרצון לפני השי"ת, כי ברוחניות עצם הקבלה עולה לרצון.

וזהו עיקר העבודה בשבועות אלו של תקופת השובבי"ם, לטהר ולזכך את הדם הטמא, וביציאתו מתקופת השובבי"ם "כותב יהודי שטר על חצי דמיו", שמקבל על עצמו להמשיך ולטהר את חצי דמו הטמא עד היותו בן חורין שיטהר לגמרי מחלק הרע שבקרבו.

יש ב' דרכים לטהר את "הדם הטמא", יש ע"י שמכניע את חלק הרע

אל תשת ירך עם רשע להית עד חמס (כ"ג, א')

רמז בזה, שאסור לאדם לדבר רע על חברו, שבשעה שמדבר סרה בחברו, עוזר הוא לשטן לקטרג על אותו אדם שדיבר עליו, וזהו "אל תשת ירך עם רשע", היינו אל תדבר לשון הרע על חברך, שאז אתה עוזר לרשע "להיות עד חמס" שהוא יביא אותך לבי"ד של מעלה להעיד על קטרוגו שהוא אמת ח"ו.

(הבעש"ט הקדוש זיע"א)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כ"א, א)

ר"ת ואלה, ויחייב אדם ליחקור הדין, המשפטים, הידיין מיצווה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט, אשר, אים שיניהם ריוצים, תשים, תישמע שיניהם יחד מדברים, לפנייהם, ל"א פני נדיב יהדר היתנכר מיהם (בעל הטורים).

אם בגפו יבא בגפו יצא וגו' (כ"א, ב')

כאשר האדם רוצה להיות קנוי להשיית בבחינת עבד נאמן, ורוצה שבמשך כל ששת ימי המעשה יזכה להיות עובד ה' באמת, אז התורה אומרת "שש שנים יעבוד", "שש שנים" לפי חשבון יום לשנה הוי ששת ימים, שבששת ימות החול יעבוד על עצמו להתקרב אל השי"ת ולהתכונן לשבת קודש, וממילא "ובשבועית יצא לחפשי חנם" היינו שיזכה להרגיש נועם השבת בלי שום יגיעה, שהרי השבת קודש תלוי בהכנה ומי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, וממילא כח השבת שהיה כדבעי יתן לו כח להמשיך את השבוע הבא שיהא עבד נאמן לה' ולתורתו, אבל "אם בגפו יבא" אם יגיע לשבת קודש בגפו ללא כל הכנה, אז "בגפו יצא", יצא לאחר השבת בלי שום השפעה מיום קודש ונשב זה, ולא יוכל להיות קנוי להשיית בבחינת עבד נאמן.

(הרה"ק מוהרא"ז מקרעטשניף זיע"א)

וכי יבא איש את עבדו או את אמתו בשבט ותחת ידו נקם ינקם: אך אם יום או יומים יעמד לא יקם כי כספו הוא: (כ"א, ב' - כ"א) יש להבין, כשהכה האדון את עבדו והעבד עמד יום או יומיים, האדון אינו נענש עליו, כפי שהתורה אומרת את הטעם "כי כספו הוא", והנה אם העבד מת מיד, נענש האדון עליו, כפי שנאמר "נקום ינקם", ולכאורה הדבר תמוה, למה במקרה זה נענש האדון, הרי גם כאן "כספו הוא". וי"ל שמצינו בגמרא (יבמות מ"ח, נ"ד) שיהפיק עבדו יצא לחרות, פירוש הדבר שבאותו רגע שבו מסלק את בעלותו על העבד, זוכה העבד בעצמו ויוצא לחרות. אם כן, בשעה שהאדון הכה את עבדו מכה גדולה שיש בה כדי להמית, הרי ברגע זה הפקירו והעבד זכה בעצמו, נמצא שהאדון הרג בן חורין, משום כך דין התורה "נקום ינקם". לא כן הדבר כאשר הכה האדון את עבדו מכה שאין בה כדי להרוג, אלא עמד העבד יום או יומיים, מתברר שהאדון לא הפקירו, ומשום כך אף אם אחר כך מת העבד, אין האדון נענש בשל כך, "כי כספו הוא".

(הרה"ק מקאצק זיע"א)

אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקמה המפה רק שבתו יתן ורפא ירפא (כ"א, י"ט) חז"ל דרשו בפסוק "וכל היקום אשר ברגליהם זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו".

וז"ש אם יקום - אם מישוהו יתעשר, והתהלך בחוץ - מחוץ לגבולות הקדושה, כי יאמר על משענתו - ישען על כוחו ויאמר "כחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה", ונקמה המכה - אם רוצה הוא להיות נקי מעוון זה, יש רק עצה אחת, רק שבתו - תשובתו היא, יתן - שיתן צדקה, ועל ידי זה ורפא ורפא - ירפא את נפשו. (הרה"ק מרוזין זיע"א)

וכי יבא איש את עבדו או את עין אמתו ושחטה לחפשי ישלחנו תחת עינו: ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו: (כ"א, כ"ו - כ"ז)

טעם הדבר שעבד כנעני יצא לחופשי תחת עינו או שינו, לפי שעבד כנעני נענש להיות עבד מקללתו של נח לבנו חם, "עבד עבדים יהיה לאחיו", וחטאו של חם היה בעינו כמ"ש "וירא חם אבי כנען", ובשינו כמ"ש "ויגד לשני אחיו" (הדבור נגמר בשיניים), אם כן על ידי כך שמוציאים לו עין או שן, מתכפר לו חטאו והוא יוצא לחפשי. (הגה"ק מוילנא זיע"א)

אם במחתרת ימצא הגנב והכה ומת אין לו דמים (כ"ב - א') פירש"י "כאן למדתך תורה אם בא להרגך השכם להרגו", הנה, העיקר תלוי בראשית, וגם ההשכמה נקרא ראשית, וכל הנהגת

האדם בכל היום, תלוי בהשכמה, והשכמה גופא מעלה היא, כמו שכתוב וישכם אברהם בבוקר ודרשו חז"ל רזין מקדימין למצות, נמצא שהעיקר תלוי בהשכמה, ובבחינה זו הנקראת ראשית, תלוי זביחת היצר הרע, וזה הפירוש כאן ברש"י, כאן למדתך תורה, אם בא להרגך השכם להרגו, ורומז על הריגת היצה"ר בהשכמה, וזה ישפיע על כל היום.

כי יתן איש אל רעהו פסח או כלים לשמר וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים. אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלוקים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו" (כ"ב, ו-ז) כתב ה"חתם סופר" בספרו "תורת משה", לפרש פסוקים אלו בדרך מוסר בשם רבו הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל:

"כי יתן איש" - הקב"ה. "לרעהו" - כל יהודי. "כסף" - כמשמעו. "או כלים" - אבריו וכל צרכיו. "לשמור" - בקדושה. "וגנב מבית האיש" - שהוא פוגם ומוציא מהקדושה. "אם ימצא" - שהוא "הגנב" - שלא שב בתשובה "ישלם שנים" - כדכתיב לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה. "ואם לא ימצא הגנב" - שכבר שב בתשובה, או "ונקרב בעל הבית אל האלוקים" - רוצה לומר יש לו התקרבות לאלוקים יותר ממי שהיה צדיק מתחילתו. כי במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. אך בתנאי "אם לא שלח ידו במלאכת רעהו" - שלא חטא בין אדם לחברו, כי אז לא יכופר לו עד שירצה את חברו.

לא תשימוזן עליו נשך (כ"ב, כ"ד)

בפוזנה מת גביר אחד שעסק בהלוואה בריבית, והחברה קדישא בקשו מהבנים סכום גדול מאד עבור קבורתו, הלכו הבנים בתלונה אצל שר העיר שמרבים עליהם סכום הקבורה לעומת עשירים אחרים, וכשנתבקש הגה"ק רבי עקיבא אייגר זיע"א שהיה רב העיר, להשיב על שאלת השר, מה נשתנה גביר זה מהרבה גבירים אחרים שעולים עליו בעשירותם. השיב הגאון: שצדקו אנשי חברא קדישא, שהרי שאר הגבירים קנייתם בקרקע אינה אלא עד שיקומו בתחיית המתים, אבל המלווה בריבית שאמרו חז"ל (שמי"ד ל"א - ו') שאינו קם לתחיית המתים, א"כ נמצא שקונה את הקרקע לעולמים, ע"כ בדין הוא שישלמו הבנים יותר.

"אם פסח תלחה את עמי את העני עמך" (כ"ב, כ"ד)

"עמי" - הם תלמידי חכמים, כמו שאמרו רז"ל (ב"מ ל"ג) "הגד לעמי

פשעם (ישעיה נח א) אלה תלמידי חכמים, ועוד אמרו (קהלת רבה י"א א) אם בקשת לעשות צדקה עשה אותה עם עמלי תורה.

זהו שהפסוק אומר, אם כסף תלווה את עמי -

אם באת להלוות את עמי תחילה הלוה לתלמידי חכמים, כי הם מבני היכלא דמלכא הממונים על אוצר מרגליות המלך שהם דברי תורתו הק', ולכן הם קודמים, ולא ירע לבבך בתתך לו, כי עליך לדעת את העני עמך, שרק מה שהנך נותן לעני נקרא שלך, כי ממון זה גנוז לך למעלה, אבל שאר אוצרותיך מי יודע מי ישתמש בהם ואנה ילכו. (החיד"א)

וכי ישאל איש מעם רעהו... אם בעליו עמו לא ישלם"

כל אדם קיבל את נשמתו ואת חייו בהשאלה מן השמים, על מנת שישתמש בהם לטובה, והרי שואל חייב אפילו באונסים, ואם כן כיצד יכול אדם לפטור עצמו מן העבירות שהוא עושה באונס או בשוגג רק כאשר "בעליו עמו" - שהוא זוכר תמיד את השם יתברך ומקבל על עצמו עול מלכות שמים אזי "לא ישלם".

הוא אשר אמר דוד המלך ע"ה: "אחת שאלתי מאת ה' - הרי נשמה אחת ויחידה שאלתי מאת הבורא, אם כן קיים החשש פן אתחייב אפילו באונסים, אך מכיוון שהיה רצונו של דוד המלך - "אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי" - ששאפתי תמיד להתקרב אל השי"ת ולהיות עמו, הרי זו אפוא שאילה בבעלים... (מענינה של תורה)

לא תהיה אחרי רבים לרעת (כ"ג, ב')

אפשר לפרש, לא תלך להיות אחרי עצת יצרך הרוצה להפילך לייאוש ואומר לך כי "רבים לרעות" שהרבנית לפשוט ולחטוא ומה לך כי תעשה עוד מצוות, אלא צריך להתחזק בכל כוחו לחזור לדרך הישר.

(האדמו"ר מקרעטשניף שליט"א)

ועבדתם את ה' אלוהיכם וברך את לחמך ואת מימך והסרתו מחלה מקרבך. לא תהיה משפלה ועקרה בארצך את מספר ימך אמלא ^(כ"ב)

ביאר הגה"ק בעל הכתב סופר זי"ע: חז"ל אמרו ג' הרי הם כמתים: "בעל יסורים". "מי שאין לו בנים". "עני".

וזה ביאור הפסוק: "ועבדתם את ה' אלוהיכם" - ואז, "ובירך ה' את לחמך ואת מימך" - שלא תהיה עני. "והסרתו מחלה מקרבך" - ולא יהיו לך יסורים. "לא תהיה משפלה ועקרה בארצך" - ויהיה לך בנים. על ידי זה "את מספר ימך אמלא" - שיהיו אלו חיים שלמים.

"וכי ימכור איש את ביתו לאמה וכו'

אין **"איש"** אלא הקב"ה, ו"ביתו" זו כנסת ישראל, ומצינו שכינה הכתוב עניין הגלות בשם מכירה - "וימכור אותם ביד וכו' "

"לאמה" - כי אומתנו קנתה בגלות זו שם אמה, שבשאר גלויות שכבר עברו לא השתעבדו אלא לאומה אחת ואין זה גורם שם עבדות, אבל בגלות זו משתעבדים ישראל לכל האומות אשר שם עברי בזוי ושפל וכו', וכבר קנתה שם עבדות.

לכן מבטיח הקב"ה שבגאולה העתידה **"לא תצא כצאת העבדים"** - הרמזים בתורה ביציאה מהגלויות הקודמים "מבית עבדים" שאז הפליא ה' פלאיו רק באומה אחת, אלא בכל העולם והיו מלכים אומניך.. וישתחוו לך כל מלכי ארץ.

"אם רעה בעיני אדניה אשר [לא] לו יעדה" - אפילו תהיה רעה בעיניו כשיגיע הקץ אשר קצב "ולא יעדה" באלף, שאין ראויה לייעודיו, אע"פ כן "יוהפדה" - בכל זאת יפדנה, כיון ש"ילעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו-בה" - שהגם שיבגוד בה, לא לצמיתות יהיה המכר. ככתוב קץ שם לחושך.

"ואם לבנו יעדה" - אם תהיה במדרגת "בנים" שעושים רצונו של מקום בשעת היעוד בעת הגאולה, אז, **"כמשפט הבנות יעשה לה"** -רומז שעשוע ותענוג לישראל בכוא הגואל, שפרוש בנות הם הנשמות המשתעשעים בגן עדן, ומשפט שקצב להם ה', להיגלות ולהאיר על הצדיקים את אורו יתברך.

"אם אחרת יקח לו שארה כסותה ועונתה לא יגרע" - מה שחילק בין הגאולה בזמן שהיא רעה או כבת, דווקא אם בזמן הגלות כשרוב הטוב המופלג לא ביד ישראל המה ונתן ה' מידת טובו לאומה אחרת, לפחות "שארה..לא יגרע" מעם- ישראל, שארה- אלו מזונותיה, כסותה- כמשמעו, ועונתה- שיהיה עונה אותה בצרותיה, ואלו הדברים הם מוכרחים ואיך יכולה לחיות זולתם.

אבל **"ואם שלוש אלא לא יעשה לה, ויצאה חינום אין כסף"** - אפילו אינם צדיקים לכסוף אל יום פדות, בכל זאת יצאו אפילו קודם הזמן בזכות הייסורים אשר קיבלו. (מתוך אור החיים הקדוש)

על מידת השקר והאמת

"מדבר שקר תרחק"

"מדבר שקר" - מדיבור אחד של שקר שתדבר, אתה "תרחק" - תתרחק ממנו יתברך, כי "דובר שקרים לא יכון לנגד עיניו.

כך מובא בת"ד אליהו ^[וסיא פג] שמי שמשקר מוסרין לו מלאך שמשקר, **רצונו לומר** שעל-ידי השקר נברא מלאך שאומר לו על מצוה שהיא עבירה, ועל עבירה שהיא מצוה, ועל ידי זה האדם מתרחק מאוד מהש"ת, כי אף פעם לא לחזור בתשובה בחושובו שעשה מצוות.

(הרה"ק ר' זושא מאניפולי זי"עא)

נמצא בבראשית רבה: "השקר רצה ליכנס בתיבת נח, אמר לו נח לך ובקש בן זוגך, לפי שכל הנכנסים הן איש ואשתו, הלך ומצא "פחתא" שהוא הממונה על בני אדם להפחיתם ולחסר ממונם, אמר לו התחתן עמי, אמר לו מה תתן לי אם אתחתן לך, אמר לו: כל מה שארויח (ע"י השקר) אתן לך, מיד נכנסו שניהם לתיבה, והיינו דאמרי אינשי מה שהשקר מרויח פחתא לוקחו". (דעת זקנים מבעלי התוס')

"הראש של המדות הרעות הוא מדת שקר, שכל המדות הרעות הם נגד מדת אמת, וכשיחזיק את עצמו במדת אמת וישבר עצמו ממדת שקר עד תכליתה, אזי ממילא הוא מחזיק את עצמו במדות טובות ומשבר עצמו ממדות רעות."

(נועם אלימלך, פ' תרומה ד"ה ועשית)

הרה"ק משה זאב כ"ץ זצ"ל אמר שצריך להשתדל מאוד לדבר רק את האמת, ומהאמת אף פעם לא קרה דבר רע, רק טוב. אפילו אם נראה שהוא מפסיד איזה דבר, זה לא ככה, אלא האמת עוזרת בכל מקום.

סיפורים לשבת

רבי יעקב מספר הסיפורים

לפני הסתלקותו של הבעש"ט הקדוש זי"ע, באו תלמידיו הקדושים לעשות את הימים והרגעים האחרונים שלו עמו במחיצתו, הבעל שם טוב קרא לכל אחד מהם בנפרד והורה לו במה יעסוק בהמשך דרכו וחיי, אחרון קרא למשרתו ר' יעקב ואמר לו: "תפקידך יהיה לעבור ממקום למקום ולספר מכל אשר שמעת וראית בהיותך פה עמי". הבעל שם טוב הוסיף והבטיח כי פרנסתו של ר' יעקב תהיה מצויה בהרחבה מעיסוקו זה. ואמנם כפי שציווה הבעל שם טוב. כן נהגו תלמידיו. לאחר פטירתו פנה כל אחד מהם למקום ולתפקיד שהועיד לו רבו. גם ר' יעקב עשה כפי שהורה לו רבו, ובכל מקום שאליו הגיע התקבל בסבר פנים יפות, שמו של הבעל שם טוב היה ידוע בכל הסביבה ותמיד חפצו היהודים לשמוע ממאורעות חייו של הצדיק, בכל מקום גם העניקו לר' יעקב שכר הגון וכיבדוהו מאוד.

באחת מתחנותיו נודע לו, כי באיטליה חי יהודי עשיר אחד הלהוט אחר סיפורי הבעל שם טוב, כל המספר לו מעשה מהבעש"ט מקבל מטבע זהב, "מעכשיו תהיה פרנסתי מובטחת" אמר בלבו ר' יעקב, "אם אקבל מטבע זהב תמורת כל סיפור יהיה לי די והותר עד לסוף חיי" כשהגיע לעיר מגוריו של הגביר, נודע לר' יעקב כי האיש עשיר מופלג הוא, הוגה בתורה ביום ובלילה, בית כנסת בנוי באחוותו ובו מתפללים מניין יהודים שלוש תפילות ביום. בקיצור יהודי תלמיד חכם מוקיר את התורה ולומדיה, ובעל מידות נדיבות, עוד נודע לו כי בכל שבת בעת הסעודות, נוהג הגביר לבקש מאורחיו לספר לו סיפורים על הבעל שם טוב, ר' יעקב פנה אפוא לביתו של הגביר, הייתה זו הוילה מפוארת שהשתרעה על שטח ענק ממדים, סביבה היה גן גדול שצמחו בו עצי פרי שונים לצד צמחי נוי מרהיבים, "בעל הבית מבקש שתתעכב אצלו עד שבת" הודיע המשרת לר' יעקב, "ובשבת תספר מסיפוריך". מיד הוכן עבורו חדר מרווח והוא סעד עם בני הבית.

השמועה על משרתו של הבעל שם טוב שהגיע למקום, משכה קהל רב לביתו של הגביר, הכל חפצו לשמוע מעשיות ממקור ראשון, "ספר לנו ר' יעקב ממה שראית אצל הבעל שם טוב" פנה אליו בעל הבית בסעודת ליל שבת, התלמיד המורגל כל כך בסיפורי הבעל שם טוב, פותח פיו מוכן ומזומן להרצות את הסיפורים השגורים על פיו, אך מה זה קרה הוא אינו מצליח להיזכר בשום סיפור, מחשבותיו מבולבלות ואין הוא זוכר מאומה, הוא בא במבוכה אך התעשת במהירות, "אני עייף מאוד" התנצל באוזני בעל הבית, "מחר בסעודת הצהריים אספר", בלילה כשעלה על יצועו הרטיבו דמעותיו של ר' יעקב את כריתו, הוא ניסה להעלות את דמותו של רבו לנגד עיניו, אך גם משאלה פשוטה זו לא עלתה בידו, הוא לא ידע את נפשו מצער ונרדם מתוך צער עמוק. ביום השבת נשנתה התופעה המוזרה, ר' יעקב חפץ לספר ומוחו כמו התרוקן, לא מעשה, לא אמרה, לא אירוע, שום דבר, עיניים חשדניות החלו להינעץ בו, אולם הגביר החליק את הדבר ואמר, שמן הסתם טרם התאווש האורח מהנסיעה הארוכה, הסעודה השלישית הגיעה הכל מצפים למוצא פיו של ר' יעקב ושוב נמחק זכרונו כליל.

"מן השמים מונעים ממני לספר" אמר לבעל הבית, כשבתכניתו להסתלק מהר מהמקום עם צאת השבת, הוא חשב לעצמו שאולי אין תושבי העיר הזו ראויים לשמוע ממעשיותיו הנפלאות של רבו הקדוש, אבל הוא לא הצליח למצוא לכך כל הסבר הגיוני, עוד ניסה

מידת הוותרנות

משפחתו של הגאון רבי אליהו לאפיאן זיע"א גדלה, והיה צורך לעבור לדירה גדולה יותר. באותו זמן קשה מאד היה להשיג דירות, ורק לאחר יגיעה רבה עלה בידם סוף כל סוף למצוא דירה מתאימה במחיר לא גבוה. שכרו עגלון והטעינו את כל רהיטיהם ומטלטליהם על העגלה שתעבירם לדירתם החדשה. בהגיעם לפתח הדירה החדשה, פנה אל רבי אליהו, שנראה מותש, אדם ואמר לו: דע לך ר' אליהו, את בתי אני עומד להכניס לחופה, חיפשתי דירה בכל העיר ולא מצאתי דירה אחרת אלא את זו בלבד. והנה באת אתה והקדמת אותי. דע לך, אם אתה נכנס לדירה, אצטרך לעכב את החתונה. בני הבית ששמעו את הדברים, החלו לטעון על עזותו, משפחה מרובת ילדים מצאה לה דירה, גמרו וסיכמו עם המשכיר, מה לו כי ילין עלינו? אך רבי אליהו שמע את הדין והדברים, ולאחר דקות מספר הפר את שתיקתו, פנה לעגלון וציווה עליו: בבקשה, לא לפרק את המטענים, עליך להסיענו חזרה לדירתנו הישנה.

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך (כ"ב - כ"ד)

פעם הלך הרה"ק הי"צמח צדק" מליובאוויטש זיע"א בשעת בוקר מוקדמת בדרכו להתפלל, פגש אותו יהודי מפשוטי העם שביקש ממנו הלוואה של שלושה רובלים ליום אחד, כי היום הוא יום השוק וברצונו לקנות סחורה להשתכר וחסרים לו ג' רובלים לצורך זה. השיבו הרבי: כאן בכיסי אין לי כסף, אולם לאחר התפילה כשאחזור לביתי יואיל נא להיכנס אלי ואתן לו את ההלוואה. כאשר נכנס הצמח צדק לבית הכנסת וכבר הניח את הטלית על כתפיו, הרהר בבקשתו של אותו יהודי הנהנה מיגיע כפיו, והתבונן שלא עשה טוב שלא נתן לו את ההלוואה לפני התפילה, הרי יום דשוקא היום ואולי בינתיים יוכל הלה להרוויח משהו. מיד הוריד את הטלית ושכ לביתו, לקח כמה רובלים והלך לשוק לחפש את האיש, ולאחר שמצא אותו, מסר לו את ההלוואה וחזר להתפלל.

פעם אחת בא יהודי אל הרה"ק רבי ברוך מרדכי מקוידניב זיע"א כשעל פניו אותות של סבל רב, אמר האיש לרבי, מזה ימים רבים אני סובל יסורים קשים, ומבקש אני שהרבי יברך אותי שאתרפא. ענה לו רבי ברוך מרדכי: אתן לך עצה, היזהר ביתר שאת בהלכות שבת ותשתדל יותר בכבוד השבת, והשי"ת ישלח לך רפואה שלימה במהרה. קיבל היהודי על עצמו זהירות יתר במצוות השבת כעצת הרבי, וכעבור זמן מועט פחתו יסוריו עד שנעלמו כליל. לשאלת חסידיו אמר הצדיק מקוידניב: זה כלל לא מופת, שהרי כך כתוב בפסוק "רק שבתו יתן, שרומז גם לשבת קודש, אם אדם נזהר בכבוד השבת, יתקיים בו "ורפא ירפא".

מדברי הרה"ק משה זאב כ"ץ זצ"ל: אם אנחנו מבקשים מהקב"ה שיעזור לנו אנו צריכים לדעת שהגמרא אומרת "עזוב תעזוב עמו" מצוה מהתורה וזה דווקא כאשר בעל החמור מנסה להעמיד את חמורו אז יש מצוה לעזור לו, אבל אם בעל החמור אומר לאדם תעמיד לי את החמור שלי, ובעל החמור עצמו מסתכל מן הצד ולא מטה שכם, הוא לא חייב לעזור לו.

אותו הדבר אם אנחנו מבקשים מהקב"ה שיעזור לנו ויטהר את לבנו לעובדו באמת זה דווקא אם אנחנו עושים משהו בשביל לטהר את לבנו, אבל אם אנחנו לא עושים שום פעולה כדי להתקרב אל הקב"ה הוא לא חייב לעזור.

לנחש שאולי משמים אין מעוניינים בהתעשרותו, אך הלא הבעל שם טוב בעצמו הבטיח לו כי יראה ממלאכה זו פרנסה מרווחת. "ישהה כבודו עמנו עוד ימים מספר" ביקשו הגביר, "אולי ישוב זכרונו וינצנץ במוחו איזה מעשה", עבר יום ועוד יום וכבר הגיע יום שלישי בערב, ומעיינות מוחו של ר' יעקב כאילו נסתתמו לחלוטין, הוא הכין את מרכבתו להמשיך במסעו, והנה אך החלו הסוסים לדהור במורד ההר, ובראשו של ר' יעקב הבריך הזיכרון, מעשה אחד מוזר ומופלא עלה במוחו, הוא משך בחזקה במושכות והפך את כיוון נסיעתם של הסוסים, שוב דוהרים הם אל ביתו של הגביר ממהירים להגיע, טרם יישכח גם הסיפור הבודד הזה.

למרות כל שאירע עד אז, קיבלו הגביר בחמימות ובמאור פנים, הוא הכניסו לחדרו הפרטי ודרך את אוזניו לשמוע כל מלה, הסיפור אירע בימים שלפני חג הפסחא הנוצרי, החל ר' יעקב בסיפורו, במשך כל השבת היה הבעל שם טוב שרוי בצער ונראה מוטרד מאוד, מיד במוצאי השבת ציווה לרתום את הסוסים ויצא לדרך, גם אותי לקח עמו, כל הלילה נסענו מבלי שנדע לאן, עם בוקר עצרה העגלה מול בית שחלונותיו מוגפים, יהודייה זקנה יצאה לקראתנו כולה רועדת: "חוסו על נפשכם יהודים, יום חג לנוצרים היום כל יהודי שנמצא ברחוב אחת דתו למות" אולם הבעל שם טוב לא התרשם מדבריה, וביקש להיכנס הביתה, לאחר מכן ניגש אל החלון והתבונן החוצה, האיש נראתה דאגה ולחוצה מאוד, אך הבעל שם טוב לא התייחס כלל לחששותיה ולאזהרותיה, מבעד לחלון נראתה כיכר העיר עליה ניצבה במה גדולה שהובילו אליה מדרגות רבות, והמון רב התגודד סביבה.

והנה צלצלו הפעמונים והבישוף הגיע לשאת את נאומו. "יעקב" פנה אלי פתאום הבעל שם טוב "לך וקרא אלי את הבישוף", בני הבית רעדו מפחד, אך הבעל שם טוב התעלם מהם לחלוטין, סמכתי על רבי הקדוש ופילסתי לי דרך בין ההמון היישר אל הבמה: "הבעל שם טוב כאן והוא קורא לך לבוא אליו" אמרתי לבישוף בשפת הקודש, הבישוף נתן בי מבט חודר "אמור לו שאבוא מיד עם תום הנאום", השיב למרבה תדהמת.

חזרתי אל הבעל שם טוב הקדוש ומסרתי את המענה של הבישוף, אך הוא ציווני לשוב אל הבישוף ולהורות לו שיבוא מיד עכשיו, "אמור לו שאל יהיה שוטה ואל יתמהמה" הוסיף בנחרצות. שוב יצאתי מהבית וניגשתי לבמה ומסרתי לבישוף את דברי רבי. "אבקש את סליחתכם" פנה הבישוף לקהל המשולהב, "מיד אשוב" ובדברו ירד מן הבמה וצעד בעקבות ר' יעקב.

בבית התבודדו הבעל שם טוב עם הבישוף בחדר צדדי קרוב לשעתיים תמימות, לאחריון מיהר הבעל שם טוב לשוב לעירו, מה היה עם הבישוף זאת לא אדע, סיים ר' יעקב את סיפורו, הגביר ישב אחוז בהרהוריו: "כל סיפורך אמת" הפטיר, "מיד כשראתי את פניך הכרתך, ולכן גם האמנתי לכל דבריך בשבת" אמר.

"ועכשיו אספר לך את ההמשך" ניכר היה עליו כי הוא נרגש מאוד, "אני הוא הבישוף, נולדתי יהודי וסרתי מן הדרך עד שהמרתי את דתי, פניתי לכמורה וטיפסתי במעלותיה עד שנתמנית לבישוף, הבעל שם טוב הקדוש הוא שהשיבני לצור מחצבתי, באותו ערב שעה שעמדתי מול קהל ההמונים בכיכר העיר, ואתה באת וקראת לי בשליחותו לבוא אליו, לא הצלחתי תחילה להתנתק מכל הכבוד והעושר הרב, אולם בפעם השנייה כשבאת אלי הצלחתי להתגבר על יצרי ובאתי, "כשהסתגרנו בחדר הורה לי הבעל שם טוב דרך תשובה מפורטת, הוא גם הדריך אותי להעניק מחצית מהוני לצדקה, מחצית מן הסכום שנותר ברשותי נתתי למלך כדי שישכים לשחררני מתפקידי, וכדי שאוכל להיעלם למדינה אחרת ולטשטש את זהותי, "בטרם נפרדנו מסר לי הבעל שם טוב סימן: כשיבוא מישוהו ויספר לך את הסיפור הזה, תדע כי התקבלה תשובתך.

"כל הימים מחזר אני אחר סיפורי הבעל שם טוב, מצפה לשליח שיספר לי את סיפורי האיש, ובכך יאותת לי שהתכפרו עוונותי, כשראיתי שאינך זוכר מאומה הבנתי שכנראה עלי לשוב בתשובה עמוקה יותר, כשעברו הימים ונסעת מכאן, פרצתי בבכי מר על שלא זכיתי לשוב בתשובה שלמה, "עכשיו הנני המאושר באדם" סיים את דבריו הנרגשים, "בטוח אני שלזה התכוון הבעל שם טוב כשציווה עליך לכתת את רגליך ולספר מעשיות, ביצעת את שליחותך, לפרנסתך אל תדאג עוד, כי אני אספק לך זאת בהרחבה". (סיפורי מופת)